

Jenni Jalovaara

**”TOIVON, ETTÄ OPETTAJAT OLISIVAT
SAMANLAISIA KUIN MINUN OPET-
TAJA”**

Maahanmuuttajaopiskelijoiden kokemukset opiskeluun saadusta tuesta ja tuen tarpeesta Kouvolan seudun ammattiopistossa

Opinnäytetyö

Humanistisen alan ammattikorkeakoulututkinto

Yhteisöpedagogikoulutus

**Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu**

Tutkintonimike	Yhteisöpedagogi (AMK)
Tekijä	Jenni Jalovaara
Työn nimi	”Toivon, että opettajat olisivat samanlaisia kuin minun opettaja” Maahanmuuttajaopiskelijoiden kokemukset opiskeluun saadusta tuesta ja tuen tarpeesta Kouvolan seudun ammattiopistossa
Toimeksiantaja	Kouvolan seudun ammattiopisto
Vuosi	2021
Sivut	36 sivua, liitteitä 1 sivu
Työn ohjaaja	Katja Komonen

TIIVISTELMÄ

Tässä opinnäytetyössä pyrittiin selvittämään, millaista tukea ja apua Kouvolan seudun ammattiopistossa opiskelevat maahanmuuttajataustaiset opiskelijat saavat opintoihinsa ja millaista apua ja tukea he kokevat tarvitsevansa.

Opinnäytetyö on laadullinen tutkimustyö, jossa aineistonkeruumenetelmänä käytettiin teemahaastattelua ja analyysimenetelmänä aineistolähtöistä sisältö-analyysiä. Tutkimuksen kohdejoukkona on Kouvolan seudun ammattiopistossa opiskelevat maahanmuuttajataustaiset opiskelijat, joiden äidinkieli ei ole suomi. Opinnäytetyön tilaajana on Kouvolan seudun ammattiopisto.

Opinnäytetyöprosessi alkoi keväällä 2021. Tutkimukseen haastateltiin yksilöhaastatteluina teemahaastattelun keinoin yhdeksää eri opiskelijaa seitsemältä eri koulutusosalta. Haastattelut nauhoitettiin puhelimella ja litteroitiin.

Opinnäytetyössä selvisi, että kaikki haastateltavat olivat saaneet jonkinlaista apua ja tukea opintoihinsa, mutta lisää tukea koettiin tarvittavan edelleen. Haastateltavat olivat saaneet tukea opettajilta, ammatinohjaajilta ja opinto-ohjaajilta. Tuki oli ollut muun muassa asioiden selkokielellä selittämistä, lisäaikaa tehtävien tekoon, selkeämpää opiskelumateriaalia ja käytännössä taitojen oppimista työharjoittelussa sekä koulun työsaleissa.

Haastateltavat kokivat tarvitsevansa muun muassa selkokielistä ja kielitietoista opetusta/ohjausta ja materiaalia, kuvallista tukea puhutun ja sanallisen materiaalin tueksi, enemmän suomen kielen opetusta, pienempiä ryhmiä tai omia ryhmiä maahanmuuttajille, mahdollisuutta opiskella itsenäisesti lisää esimerkiksi verkossa, ammatinohjaajaa opettajan tueksi, tekemällä oppimista ja opettajalta ja ohjaajalta ammatillista taitoa työskennellä maahanmuuttajien kanssa.

Opinnäytetyössä saatuja tuloksia voidaan hyödyntää Kouvolan seudun ammattiopistossa suunniteltaessa ja kehittäessä maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden eri tukimuotoja ja opetusta sekä ohjausta.

Asiasanat: maahanmuuttajataustaiset opiskelijat, ammatillinen koulutus, opiskelu, tuki

Degree	Bachelor of Humanities
Author (authors)	Jenni Jalovaara
Thesis title	“I wish the teachers would be like my teacher” Immigrant students’ experiences of the support received for their studies and the need for support at Kouvola Region Vocational College
Commissioned by	Kouvola Region Vocational College
Time	2021
Pages	36 pages, 1 page of appendices
Supervisor	Katja Komonen

ABSTRACT

The objective of this thesis was to generate information about what kind of support in learning immigrant students at Kouvola Region Vocational College receive and what kind of support in learning they need.

The thesis was a qualitative study. Thematic interview was used as the data collection method and data-driven content analysis was used as the analysis method. The targeted group of the study was immigrant students at Kouvola Region Vocational College whose native language was not Finnish. This thesis was assigned by Kouvola Region Vocational College.

The thesis process began in the spring 2021. Nine different students from seven different fields of study were interviewed for this study individually using thematic interview. The interviews were recorded by phone and transcribed.

The results of the study showed that all the interviewees had received some help and support for their studies, but more support was desired. The interviewees had received support from teachers, education assistants and guidance counsellors. The support had been, among other things, explaining things in plain language, extra time to help complete schoolwork, easier study material and practicing skills in practical training and school workshops.

The interviewees felt that they needed teaching in plain language and education in language awareness, guidance and material, pictorial support in support of spoken and written material, more Finnish language teaching, smaller study groups or study groups for immigrants, opportunity to study independently for example on the web, an education assistant in addition to the teacher, learning by doing and the professional skills from teachers and education assistants to work with immigrants.

The results obtained can be utilized in planning and developing various forms of support for studies, teaching and guidance for immigrant students at Kouvola Region Vocational College.

Keywords: immigrant students, vocational education, support in learning

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	TEOREETTINEN VIITEKEHYS.....	6
2.1	Keskeiset käsitteet.....	6
2.2	Ilmiön yleinen kuvaus.....	7
2.3	Aiemmat tutkimukset.....	9
3	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	14
3.1	Tutkimuksen kohde ja kohdejoukko.....	14
3.2	Tutkimuskysymykset.....	14
3.3	Tutkimusote ja aineistonkeruumenetelmä.....	15
3.4	Aineistonkeruuprosessi.....	17
3.5	Aineiston käsittely ja analyysi.....	19
4	TULOKSET.....	20
5	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA.....	25
5.1	Tutkimuksen luotettavuuden arviointi.....	30
5.2	Jatkokehittämissuhteet.....	31
	LÄHTEET.....	33
	LIITTEET	

Liite 1. Teemahaastattelurunko

1 JOHDANTO

Tässä opinnäytetyössä tarkastellaan, millaista tukea maahanmuuttajataustaiset opiskelijat saavat tällä hetkellä Kouvolan seudun ammattiopistossa ja toisaalta millaista tukea he haluaisivat saada opintoihinsa. Aihe kiinnostaa minua sekä henkilökohtaisesti että työni puolesta. Työskentelen tällä hetkellä Kouvolan seudun ammattiopistossa ammatinohjaajana ja kohtaan työssäni myös maahanmuuttajataustaisia opiskelijoita. Olen myös aiemmin työskennellyt sekä turvapaikanhakijoiden että maahanmuuttajien parissa ja olen päässyt seuraamaan monen maahanmuuttajan elämää siitä saakka, kun he ovat saapuneet Suomeen. Olen myös henkilökohtaisesti elämässäni saanut seurata monen maahanmuuttajan elämää aina suomen kielen opiskelusta esimerkiksi aikuisten maahanmuuttajien peruskoululinjalta ammatillisiin opintoihin saakka.

Vuonna 2015 Suomeen tulleiden turvapaikanhakijoiden määrä kasvoi noin kymmenkertaisesti aiempiin vuosiin verrattuna. Suomeen tulleista turvapaikanhakijoista alaikäisiä oli 8500, joista yksin tulleita oli 3024. 84 prosenttia maahan saapuneista turvapaikanhakijoista on alle 34-vuotiaita. Suomessa jouduttiin arvioimaan uudelleen aiempaa kotouttamispolitiikkaa, kotouttamista säätelevää lainsäädäntöä ja toimeenpanokäytäntöjä, viranomaisprosesseja ja resurssikohdennuksia. Maahanmuuton myötä suomalainen yhteiskunta muuttuu ja kansainvälistyy ja yhä useammalta työelämän, koulutus-, järjestö- ja muilta organisaatioilta edellytetään maahanmuuttajien kotoutumiseen liittyvää osaamista. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2016.)

Työelämään pääsyn kannalta riittävä kielitaito on tärkeää. Riittävä kielitaito saavutetaan ennen opintoja, opintojen aikana ja opintojen jälkeen. Kotimaisten kielten opintojen ja suomalaisten työelämätaitojen ja -yhteyksien opiskelu lisää oppilaitoksista valmistuneiden ulkomaalaisten opiskelijoiden työllistymismahdollisuuksia. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2016.)

Minun tuntemillani maahanmuuttajilla on hyvin erilaisia koulutustaustoja ennen Suomeen tuloa. Osa on ollut luku- ja kirjoitustaidottomia, osa opiskellut ehkä vuoden tai pari ja osalla taas on taustalla omassa kotimaassaan käyty kor-

keakoulu- tai yliopisto-opinnot. Kuitenkin usein heidät laitetaan ”samalle viivalle” esimerkiksi ammatillisissa opinnoissa, vaikka heidän opiskelutaidoissaan ja -tekniikoissaan saattaa olla suuria eroja. Olen miettinyt, että määrääkö esimerkiksi suomen kielen taso sen, kuinka paljon tukea opiskelija saa opintoihin. Jonkun suomen kielen taso voi olla hyvä, mutta hänellä ei ole tarvittavia opiskelutaitoja ja -tekniikoita ja taas toisaalta jonkun toisen suomen kielen taso voi olla heikompi, mutta hänellä saattaa olla pitkä opiskelutausta omalla äidinkielellä kotimaastaan.

Suomen väestöstä noin 10–15 prosentilla on oppimisvaikeuksia. Todennäköisesti myös maahanmuuttajien keskuudessa oppimis- ja lukivaikeudet ovat vähintään yhtä yleisiä. Maahanmuuttajan kohdalla varsinaista oppimisvaikeutta voidaan vain harvoin tunnistaa koulutukseen hakeutumisvaiheen aikana, joten myöskään tukitoimien tarvetta ei yleensä pystytä arvioimaan. (Seppälä & Wilhelmsson 2010.)

Tutkimuksessa selvitetään, millaista tukea maahanmuuttajaopiskelijat tällä hetkellä saavat opintoihinsa Kouvola seudun ammattiopistossa ja millaista tukea he toivoisivat saavansa. Tutkimus toteutetaan laadullisena tutkimuksena ja aineista koostuu yhdeksästä teemahaastattelusta. Toivon, että tutkimukseni tulokset hyödyttäisivät Kouvolan seudun ammattiopistoa kehittämään maahanmuuttajaopiskelijoille annettavaa tukea ja toisi tietoa siitä, millaista tukea maahanmuuttajaopiskelijat itse haluavat. Aihe on mielestäni sekä tärkeä että ajankohtainen, koska maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden määrä on kasvanut ja oletettavasti tulee myös kasvamaan.

2 TEOREETTINEN VIITEKEHYS

2.1 Keskeiset käsitteet

Maahanmuuttajalla tarkoitetaan henkilöä, joka muuttaa maasta toiseen. Maahanmuuttaja on yleiskäsite ja sillä tarkoitetaan kaikkia henkilöitä, jotka muuttavat maahan eri perustein. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2014.)

Kiintiöpakolaisella tarkoitetaan henkilöä, joka tulee Suomeen pakoiskiintiön puitteissa ja jonka YK:n pakolaisjärjestö UNHCR on katsonut pakolaiseksi. Kotoutumisella tarkoitetaan eri viranomaisten ja muiden tahojen tarjoamien kotoutumista edistäviä ja tukevia palveluita ja toimenpiteitä, joiden avulla kotoutumista tuetaan ja edistetään. Jokaiselle määritellään nämä henkilökohtaisessa kotoutumissuunnitelmassa. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2014.)

Kotoutumissuunnitelma pohjautuu kotoutumislakiin (Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010). Se on maahanmuuttajalle tehty yksilöllinen suunnitelma niistä palveluista ja toimenpiteistä, jotka tukevat mahdollisuuksia hankkia riittävä suomen tai ruotsin kielen taito sekä muita työelämässä ja yhteiskunnassa tarvittavia taitoja ja tietoja sekä edistää mahdollisuuksia osallistua yhdenvertaisena yhteiskunnan toimintaan. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2014.)

Kotouttamisohjelma on Valtioneuvoston hyväksymä Valtion kotouttamisohjelma, jossa on määritelty hallituskaudelle kotouttamisen tavoitteet ja toimenpiteet. Kunnat laativat oman kunnanvaltuustossa hyväksyttävän kotouttamisohjelman, mikä tarkistetaan kerran neljässä vuodessa. Tämä pohjautuu kotoutumislakiin (Laki kotoutumisen edistämisestä 2010; Työ – ja elinkeinoministeriö 2014.)

Selkokielellä tarkoitetaan yleiskieltä helpompaa kieltä, jonka rakennetta ja sisältöä on muokattu yksinkertaisemmaksi (Hyväri ym. 2021). Selkokieli on tarkoitettu niille ihmisille, joille on hankalaa ymmärtää tai lukea yleiskieltä. Selkokieltä voi käyttää puhuttuna tai kirjoitettuna. (Leskelä 2018.)

Kielitietoisella ohjaamisella ja opettamisella tarkoitetaan kykyä huomioida kielellistä erilaisuutta ja estää syrjäytymistä erilaisissa kohtaamisissa kielellisistä eroista johtuen. Kielitietoinen ohjaus on taitoa valita ohjaustilanteeseen sopivia menetelmiä, työkaluja ja –tapoja. (Hyväri ym. 2021.)

2.2 Ilmiön yleinen kuvaus

Opetus- ja kulttuuriministeriön (2019) mukaan Suomessa maahanmuuttajataustaisten oppilaiden, opiskelijoiden, nuorten ja aikuisten määrä on kasvanut

ja ennakointien mukaan tulee kasvamaan. Vuonna 2015 Suomeen tuli ennätysmäärä turvapaikanhakijoita, noin 32 000. Tästä ryhmästä on kuntiin siirtynyt vuosina 2015–2018 noin 15 700 oleskeluluvan saanutta henkilöä ja osa vielä odottaa turvapaikkahakemusten lopullista käsittelyä. Moni on jo oppinut kielen, mahdollisesti suorittanut suomalaisen peruskoulun ja monelle on tehty kotoutumissuunnitelma. Osa on jo siirtynyt toisen asteen opintoihin, tai on siirtymässä. (Maahanmuuttajien koulutuspolut...2019.)

Vuonna 2017 Suomen väestöstä oli ulkomaalaistaustaisia 384 123 eli 7 prosenttia. Heistä oli ensimmäisen polven ulkomaalaisia 84 prosenttia ja toisen polven 16 prosenttia. Suomeen tulon syitä oli vuonna 2017 seuraavasti: perhe (9089), EU-kansalaisten tai heidän perheenjäsentensä rekisteröinti (7800), opiskelu (5194), työ (6751), kasainvälinen suojele (3784), kiintiöpakolaisuus (750) ja muu syy (306). Vuonna 2017 ulkomaalaistaustaisista oli suurin osa työikäisiä, eli 15–64-vuotiaita (75 %). Ulkomailla syntyneiden ns. ensimmäisen polven ja Suomessa syntyneiden ns. toisen polven ulkomaalaistaustaisten ikärakenteessa on suurta eroa. Toisen polven ulkomaalaistaustaisista noin puolet on vielä alle kouluikäisiä eli 0–6-vuotiaita ja alle 30-vuotiaita toisen polven ulkomaalaistaustaisista oli 96 %. Suurin ikäryhmä ensimmäisen polven ulkomaalaistaustaisista olivat 25–34-vuotiaat. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2019.)

Vuoden 2019 lopussa Suomessa asui yli 265 000 ulkomaan kansalaista ja yli 420 000 henkilöä, jotka ovat ulkomaalaistaustaisia. Miehiä heistä oli 51,6 % ja naisia 48,4 %. Alle 15-vuotiaita lapsia ulkomaalaistaustaisista oli 83 000 ja se on noin 19,6 % kaikista ulkomaalaistaustaisista henkilöistä. Alle 15-vuotiaita Suomalaistaustaisia lapsia oli 15,4 %. Vuosittain Suomeen muuttaa suurempi määrä ihmisiä kuin maasta pois. Suomessa syntyvyys on laskenut koko 2010-luvun tasaisesti ja merkittävä määrä väestöstä on ikääntynyt. Työllisten ja väestön määrä kasvavat vain maahanmuuton kautta. (Valtioneuvosto 2021.)

Ammatillisessa koulutuksessa vieraskielisten opiskelijoiden osuus on kasvanut viime vuosina huomattavasti. Ammatillisessa koulutuksessa oli vuonna 2010 vieraskielisiä opiskelijoita 14 115 ja vuonna 2015 heitä oli 24 598. On arvioitu, että vuonna 2015 Suomeen saapuneista maahanmuuttajista, jotka jää-

vät Suomeen, suurin osa sijoittuu ammatilliseen koulutukseen. Opetus- ja kulttuuriministeriö käynnisti vuonna 2017 Maahanmuuttajien ammatillinen koulutus –ohjelman, jonka tavoitteena on tukea maahanmuuttajien ammatillisia opintoja. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2017.)

Kasvua ammatillisessa koulutuksessa olevien ulkomailla syntyneiden opiskelijoiden määrässä on ollut 58 % vuodesta 2014 vuoteen 2018. Ammatillisessa koulutuksessa oli ulkomailla syntyneitä opiskelijoita 34 000 vuonna 2018, mikä on Suomessa vuosittain syntyvästä ikäluokasta puolet. (Valtioneuvosto 2021.)

Kielitaidon opetusta tulisi integroida ammatilliseen koulutukseen sekä vahvistaa kielitaitoa kielenopetuksena. Maahanmuuttajataustaisten henkilöiden koutoutumisessa ammatillisella koulutuksella on tärkeä rooli. Ammatillisen koulutuksen reformissa kiinnitetään huomiota erityisesti niihin asiakasryhmiin, jotka ovat työmarkkinoilla heikoimmassa asemassa ja joilla on suurin tarve osaamisen uudistamiseen ja vahvistamiseen. Ammatillisessa koulutuksessa tulisi kiinnittää huomiota henkilökohtaistamisen, jossa tunnustetaan ja tunnustetaan opiskelijan aikaisemmin hankkima osaaminen, osaamisen osoittaminen ja arviointi, puuttuvan osaamisen hankkiminen sekä tarvittavat tukitoimet. Maahanmuuttajat ovat tässä keskeisenä kohderyhmänä. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2017.)

2.3 Aiemmat tutkimukset

Jauholan ja Vehviläisen (2015) mukaan maahanmuuttajataustaisia hakeutuu ammatilliseen koulutukseen enemmän kuin lukioon. Maahanmuuttajataustaisten opintopolut poikkeavat hieman kantaväestöstä esimerkiksi niin, että he aloittavat koulutuksen keskimäärin vanhempana kuin kantaväestö. Koulutukseen pääsy ja koulutuspolulla eteneminen on erityisen vaikeaa niillä maahanmuuttajilla, jotka ovat tulleet Suomeen oppivelvollisuusiän loppuvaiheessa tai sen jälkeen.

Työ- ja elinkeinoministeriön (2017) julkaisussa kerrotaan, että maahanmuuttajia auttaa sopeutumaan suomalaiseen yhteiskuntaan hyvä suomen tai ruotsin kielen taito. Riittävä kielitaito antaa yhdenvertaiset mahdollisuudet vaikuttaa ja osallistua yhteiskunnassa, työelämässä ja opinnoissa.

Nissilä ja Sarlin (2009, 64–65) kirjoittavat, että maahanmuuttajataustaiset nuoret tarvitsevat ennakoivaa ja systemaattista tukea toisen asteen koulutuspolun valinnassa ja opintojen suorittamisessa.

Maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden oppimisvaikeuksien tunnistaminen on erityisen ongelmallista, koska soveltuvia menetelmiä siihen ei oikein ole. Maahanmuuttajataustaisen opiskelijan oppimisvaikeuksien arvioinnissa pitäisi ottaa huomioon opiskelijan kieli- ja kulttuuritausta, henkilöhistoria ja ympäristötekijät. (Nissilä & Sarlin 2009, 64–65.)

Arvioimista voi hankaloittaa myös opiskelijan suomen kielen taso. On hankalaa erottaa, milloin kyse on kehittyvästä suomen kielen taidosta ja milloin oppimisvaikeudesta. Maahanmuuttajataustaisen opiskelijan oppimisen ongelmiin saattaa liittyä paljon muitakin asioita kuin oppimisvaikeuksia. Näitä muita seikkoja voivat olla suomen kielen taidon lisäksi oman äidinkielen taito, kotoutuminen, sairaudet ja vammat, mielenterveyden ongelmat, sosiaalinen tilanne, taitojen harjaantuneisuus tai trauma. Oppimisvaikeuksien tunnistamisella ja oikein kohdennetulla tuella edistetään maahanmuuttajan kotoutumista ja yhteiskuntaan kuulumisen tunnetta. (Nissilä & Sarlin 2009, 64–68.)

Suomessa oppimisvaikeudet määritellään niistä lähtökohdista, joista suomalainen koulumaailma määrittää oppimista ja sen odotuksista taidoista. Maahanmuuttajien oppimisvaikeuksien arvioinnin ongelmana on se, että heidän oppimansa tiedot ja taidot sekä koulukokemuksensa ovat hyvin vaihtelevia. Maahanmuuttajien lähtökohdat ja mahdollisuudet oppia voivat olla hyvin erilaisia. (Arvonen ym. 2010, 25)

Arvosen ym. (2010) mukaan maahanmuuttajien oppimisen haasteet näkyvät erilaisina riippuen siitä missä vaiheessa koulupolkua opiskelija tutustuu suomalaiseen koulujärjestelmään ja suomen (tai ruotsin) kieleen. Merkitystä on myös sillä, miten suomen kielen opetus ja oppimisen tuki on järjestetty. Moni maahanmuuttaja joutuu oppimaan uusia taitoja, kuten koko koulunkäynnin ja opiskeluun liittyvät perustaidot toisella kielellä, koska eivät ole syystä tai toisesta voineet oppia niitä omalla äidinkielellään. Tällaisessa tilanteessa hänen täytyy oppia yhtä aikaa sekä ne suomenkieliset peruskäsitteet, jotka liittyvät

opittavaan asiaan, että itse taito, esimerkiksi matematiikassa laskeminen. Maahanmuuttajalle jo opetuspuheen ymmärtäminen on haaste. (Arvonen ym. 2010.)

Maahanmuuttajan oppimisen vaikeuksissa on usein kysymys siitä, että kyseistä taitoa ei ole harjoitettu riittävästi ja taidot eivät ole vielä vakiintuneet ja automatisoituneet. Esimerkiksi jos matematiikassa peruslaskutoimitukset eivät ole vielä automatisoituneet, se hidastaa ja kuormittaa tehtävissä suoriutumisesta. Kun tehdään päätelmiä maahanmuuttajataustaisen opiskelijan oppimisvaikeuksista, pitää ottaa huomioon hänen elämänhistoriansa, oppimishistoria sekä kieli- ja kulttuuritausta. Maahanmuuttajan kohdalla on tärkeää tarkastella mitkä taidot etenevät ja eteneekö jokin taito hitaasti suhteessa muihin. Kun aikaa kuluu, maahanmuuttajien taitojen edistyminen alkaa näkyä myös tehtävissä ja testisuorituksissa. Mitä kauemmin maahanmuuttajaopiskelija on opiskellut Suomessa kouluopetuksessa, sitä enemmän alkaa näkymään suorituksissa se, onko hän omaksunut nimenomaan suomalaisessa koulussa opittavia taitoja. Oppimisvaikeuksien arvioinnissa ei pidä tarkastella vain akateemisia taitoja, vaan verrata akateemista osaamista muihin taitoihin, kuten arkielämän haasteista selviytymiseen sekä kykyyn vastata elämän ja ympäristön erilaisiin muutoksiin. Jos maahanmuuttajalla on ollut riittävästi mahdollisuuksia opetella ja harjoitella taitoja, mutta kehittyminen on silti hidasta, voidaan taitojen hidask kehittyminen tulkita oppimisvaikeudeksi. (Arvonen ym. 2010, 84–86.)

Maahanmuuttajanuorille kouluhyvinvointi ja menestyminen koulussa on tärkeää heidän sopeutumisessaan uuteen kulttuuriin. OECD:n Suomi-raportissa 2016 kerrotaan, että Suomessa on OECD:n Euroopan maiden suurin kuilu kantaväestön nuorten ja maahanmuuttajanuorten koulumenestymisessä. Myös maahanmuuttajanuorten kouluhyvinvointi on alhaisempaa kuin kantaväestön kouluhyvinvointi. (Savolainen & Vilkkonen 2017.)

Valtioneuvoston teettämän tutkimuksen mukaan maahanmuuttajien koulutus- ja työllisyyspolkujen pullonkauloiksi ilmeni viisi erilaista palvelujärjestelmiin liittyvää epäkohtaa tai yhteiskunnallista ilmiötä, jotka hidastavat tai estävät olennaisella tavalla maahanmuuttajien työllistymistä tai kouluttautumista. Nämä tunnistetut pullonkaulat olivat koulutus- ja työllisyyspalveluiden riittämätön tarjonta, osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen puutteellisuus, palveluiden

asiakaslähtöisyyden puute, syrjintä ja kielteiset asenteet maahanmuuttajia kohtaan sekä haasteet, jotka liittyivät taloudellisiin tukiin. (Shemeikka ym. 2021.)

Osaamisen tunnistamisella tarkoitetaan henkilön aiemmin hankkiman osaamisen selvittämistä ja tunnistamista, mikä tapahtuu esimerkiksi henkilön toimittamien tutkinto- ja työtodistusten tai osaamiskartoituksen pohjalta. Osaamisen tunnustaminen tarkoittaa päätöstä siitä, millaisen kelpoisuuden toisessa maassa suoritettu tutkinto antaa henkilön hakiessa opiskelu- tai työpaikkaa. Osaamisen tunnistamista tehdään haastatteluilla ja tutkintotodistusten avulla, mutta tätä pidettiin kuitenkin kapea-alaisena. Näillä tavoilla hiljainen tieto jää selvittämättä, kuten esimerkiksi luku- ja kirjoitustaidottomien kädentaidot. (Shemeikka ym. 221.)

Shemeikka ym. (2021) toteavat, että osaamisen tunnistamisen puutteet saattavat johtaa tilanteisiin, jossa henkilö ohjataan pitkään ammatilliseen koulutukseen, vaikka hänelle riittäisi alan vankan osaamisen ja työkokemuksen takia pienempi osaamisen kehittämisen kokonaisuus, näyttötutkinnon suorittaminen tai vain tietty lupa ammatillisen toiminnan aloittamiseen. Tutkimuksessa haastateltuja maahanmuuttajia turhautti osaamisen tunnistamisessa se, että osaamisen näyttäminen on vaikeaa, jos ei pääse edes työhaastatteluun, tai jos työharjoittelu on yleisen kielitaidon harjoitteluun keskittyvää, eikä se sisällä oman alan osaamista vaatimaa työtä. Haasteeksi koettiin myös ulkomaisen tutkinnon hyödyntämistä osaamisen tunnistamisessa: ulkomainen tutkinto ei käytännössä näytä kelpaavan, vaikka se olisi EU-standardien perusteella Suomessa pätevä.

Asiakaslähtöisyyden puute työllisyys- ja koulutuspalveluissa näkyi palveluihin ohjaamisen suunnitelmallisuuden puutteena. Henkilöt saatetaan ohjata esimerkiksi ammatilliseen koulutukseen liian varhaisessa vaiheessa tai heillä ei ole ollut käsitystä opiskelemaisensa alan työajoista, palkkatasosta tai millaista terveydellistä ja fyysistä kuntoa alalla vaaditaan. Maahanmuuttajien kanssa työskentelevät ammattilaiset korostivat haastatteluissa, että ainoastaan riittävällä ohjauksella ja osaamisen kartoittamisella saavutetaan realistisia ja kestäviä ratkaisuja. Maahanmuuttajat saattavat hakeutua ammattialoille hyvin ke-

vyin perustein, esimerkiksi koska alat olivat suosittuja maahanmuuttajien keskuudessa tai ohjaava ammattilainen oli jotain alaa ohimennen ehdottanut. (Shemeikka ym. 2021.)

Kielen oppimisen kannalta haastavaa oli kyselyaineiston vastauksien mukaan kotoutumiskoulutuksen jälkeinen sekä ammatillisiin opintoihin hakeutumisen aika. Haastateltavien mukaan ammatilliseen koulutukseen ohjaututtiin liian varhain kotoutumiskoulutuksesta, koska osassa ammatillisista oppilaitoksista ei kyetty tarjoamaan riittävää kielellistä ja ohjauksellista tukea. Ammatillisen koulutuksen läpäisemistä heikentävät puutteet perusosaamisessa ja oppimisvalmiuksissa sekä tutkintojen ja yleissivistävien YTO-aineiden korkea tavoite-taso. (Shemeikka ym. 2021.)

Taloudellisten tukien haasteet liittyvät toimeentuloon liittyviin kannustinloukkoihin. Nämä vaikuttavat myöhemmin haasteisiin työelämään tai koulutukseen hakeutumisessa kielitaidon ja työkokemuksen vähäisyyden takia. Kotoutumis-suunnitelman päättymisen jälkeen maahanmuuttajat eivät ole oikeutettuja opiskelemaan omaehtoisia kieli- tai luku- ja kirjoitustaidon opintoja työttömyysetuudella, ellei ne ole työvoimakoulutuksena järjestettyjä. Haastateltavien mielestä omaehtoisten opintojen rahoituksen kokonaisuus on sekava ja tämä aiheuttaa myös asiantuntijoiden keskuudessa väärinymmärryksiä ja tulkinta-eroja. Myös siirtymä työmarkkinatuesta opintotukeen voi saada opiskelijat keskeyttämään opintonsa. Asiantuntijat kertovat, että opintoja aloittava ei aina ymmärrä, että työttömyysetuuden tukikuukaudet eivät juuri koskaan riitä valmistumiseen asti, eikä heille ole sitä selitetty riittävän selkeästi. (Shemeikka ym. 2021.)

Maahanmuuttajiin kohdistuvat kielteiset asenteet ja syrjintä on yksi Shemeikan ym. (2021) tutkimuksessa esiin noussut pullonkaula. Kielteisiin asenteisiin ja syrjintään liittyy monia näkökulmia, mutta nostan siitä esiin kielitaidon riittävy-yden. Haastatelluista osa koki, että suomea puutteellisesti osaava henkilö olisi myös ihmisenä jollain lailla epäkelvo ja osaamaton. Osa haastatelluista koki, että työpaikoilla vaaditaan hyvää tai täydellistä suomen kielen taitoa, vaikka se ei työtehtävien kannalta olisi välttämätöntä. He kokivat olevansa ”kielitaitonsa vankeja” ja ennemmin kuin ammatilliansa osaamisen näkökulmasta, heidän oppimisvalmiuksiaan, osaamistaan ja työssä selviytymistä tarkastellaan vain

suomen kielen taidon näkökulmasta. Haastateltavat kokivat myös joidenkin koulutuksien kielitaitovaatimukset kohtuuttomiksi.

Shemeikan ym. (2021) tutkimuksessa ilmennyt yksi koulutus- ja työllisyyspolkujen pullonkaula oli koulutus- ja työllisyyspalveluiden riittämätön tarjonta. Koulutuspolkujen haasteina näkyi muun muassa alueellisesti vaihteleva tai suppea koulutustarjonta. Myös oppilaitoksien alatarjonta tai opiskeluihin saatava tuki vaihtelee oppilaitoksittain. Opiskelun etenemisen seurannan haasteena on osaamispisteiden karttumisen seuraamiseen liittyvät ongelmat. Opiskelijoilta on peritty takaisin opintotukea, koska opintorekisteriotteessa ei ole näkynyt viiveen takia osaamispisteitä.

Opiskelijan kielitaidolla ja kielen opetuksen tarjonnan puutteella on kauaskantoisia seurauksia: opinnoista suoriutuminen vaikeutuu, jos maahanmuuttajaopiskelijalle ei ole järjestetty riittävää kielellistä tukea. Myös ammatilliseen koulutukseen hakeuduttaessa kielitaitovaatimuksia pidettiin liian joustamattomina. Tiukkojen kielitaitovaatimusten sijaan pitäisi panostaa koulutuksen aikana annettavaan tukeen. (Shemeikka ym. 2021.)

3 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

3.1 Tutkimuksen kohde ja kohdejoukko

Tutkimuksen kohdejoukkona on Kouvolan seudun ammattiopistossa opiskelevat maahanmuuttajataustaiset opiskelijat, joiden äidinkieli ei ole suomi. Opiskelijat opiskelevat joko tutkintoon johtavassa koulutuksessa, työvoimapolitiisessa koulutuksessa, suorittavat tutkinnon osia tai opiskelevat ammatilliseen koulutukseen valmentavassa koulutuksessa.

3.2 Tutkimuskysymykset

Opinnäytetyössä selvitetään millaisilla opiskelujen tukitoimilla ja avulla on merkitystä maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden opintojen etenemiseen ja niistä suoriutumiseen Kouvolan seudun ammattiopistossa.

Tutkimuskysymyksinä on seuraavat:

- Millaista tukea opintoihin maahanmuuttajaopiskelijat saavat tällä hetkellä omasta mielestään Kouvolan seudun ammattiopistossa?
- Millaista tukea opintoihin maahanmuuttajataustaiset opiskelijat kokevat tarvitsevansa?
-

Tutkimuskysymysten avulla toivon saavani tietoa siitä, millaista tukea maahanmuuttajaopiskelijat ovat saaneet ja millaisia konkreettisia ajatuksia heillä itsellään on siitä, millaiset tukitoimet heitä auttaisivat.

3.3 Tutkimusote ja aineistonkeruumenetelmä

Opinnäytetyön tutkimusote on laadullinen tutkimus. Aineistonkeruumenetelmänä on teemahaastattelu. Pitkäranta kirjoittaa (2004, 27–30), että laadullisen tutkimuksen idea on tutkia ja ymmärtää tutkittava ilmiö. Laadullinen tutkimus on tilannesidonnaista. Tämä tarkoittaa sitä, miten joku asia tai ilmiö liittyy ympäristöönsä. Tilannesidonnaisuus voi kuvata ilmiön liittymistä sosiaalisiin yhteyksiin, instituutioihin, ajankohtaan, kulttuuripiirteisiin tai ympäristötekijöihin.

Tavoitteina laadullisessa tutkimuksessa ovat ilmiön ymmärtäminen, tulkinta, selittäminen ja usein myös soveltaminen ja mallintaminen. Tutkimuksessa kuvaillaan, luonnehditaan tai tulkitaan sellaista ilmiötä, joka yleensä liittyy psyykkisiin, sosiaalisiin tai kulttuurisiin yhteyksiin. (Pitkäranta 2004, 33.)

Valitsin laadullisen tutkimuksen, koska se mielestäni sopii parhaiten tutkimukseni aiheeseen, koska laadullisen tutkimuksen tavoitteena on kuvata, ymmärtää ja tulkita tutkittavaa ilmiötä. Tutkittavaa ilmiötä pyritään ymmärtämään syvällisesti. (Kananen 2014, 18.)

Laadullisessa tutkimuksessa tieto kerätään luonnollisissa tilanteissa ja ihminen on tiedon keruun väline. Haastattelija luottaa omiin havaintoihin ja keskusteluihin tutkittavien kanssa. Tutkittavien ääni ja näkökulmat tulevat näin esille. Aineistoon suhtaudutaan ainutlaatuisena ja sitä tarkastellaan monesta suunnasta ja yksityiskohtaisesti. (Hirsjärvi ym. 2008, 160.)

Haastattelussa, joka on eräänlainen keskustelu, tutkija pyrkii saamaan selville tutkimuksen aihepiiriin kuuluvat asiat haastateltavilta. Teemahaastattelussa on ennalta määrätty haastattelun aihepiirit eli teema-alueet. (Valli & Aarnos 2018.)

Pitkärannan (2004, 91–92.) mukaan haastattelun etu on joustavuus siinä, että haastattelija voi kysyä asian uudestaan, selventää ilmausten sanamuotoja, oikaista väärinkäsityksiä sekä käydä keskustelua haastateltavan kanssa. Teemahaastattelussa edetään etukäteen valittujen teemojen ja niihin liittyvien tärkeitävien kysymysten mukaan.

Valitsin teemahaastattelun siksi, että tutkimuksen kohdejoukkona ovat maahanmuuttajataustaiset opiskelijat, joiden suomen kielen taso vaihtelee. On tärkeää, että tutkimuksessa tehnyt kysymykset tulevat ymmärretyksi ja haastattelutilanteessa voin avata ja selittää kysymyksiä haastateltavalle paremmin ja ymmärrettävämmin, hänen suomen kielen tasonsa mukaan. Lisäksi haastattelukysymysten asettelu on helpompaa, koska teemahaastattelussa on ennalta määrätty aihepiiri, niin haastattelukysymysten asettelu on helpompaa.

Teemahaastattelulla pääsee lähemmäksi tutkittavia henkilöitä, heidän ajatuksiinsa, kokemuksiinsa ja elämyksiinsä (Hirsjärvi & Hurme 2000, 16). Haastattelu sopii moniin erilaisiin tutkimustarkoituksiin, koska se on hyvin joustava menetelmä (Hirsjärvi & Hurme 2000, 34).

Hirsjärven ja Hurmeen mukaan (2000, 35–41) tutkimustilanteessa ihminen on subjekti ja hän voi tuoda mahdollisimman vapaasti esille itseään koskevia asioita. Tutkimuksessa ihminen luo merkityksiä ja on aktiivinen osapuoli. Haastattelussa voidaan syventää saatavia tietoja ja esimerkiksi käyttää lisäkysymyksiä ja pyytää esitettyjen mielipiteiden perusteluja. Haastattelijan tehtävänä tutkijana on välittää kuvaa haastateltavan kokemuksista, ajatuksista, tunteista ja käsityksistä.

Teemahaastattelussa haastattelun fokus on tietyissä teemoissa, joista keskustellaan. Teemahaastattelu etenee tiettyjen keskeisten teemojen varassa ja tuo tutkittavien äänet kuuluviin. Haastattelu on kahden ihmisen välistä viestintää, joka perustuu kielen käyttöön. Ihmisten välinen vuorovaikutus haastattelussa koostuu sanoista, niiden kielellisestä merkityksestä ja tulkinnasta. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 48.)

Teemahaastattelun runko on väljä ja se toimii haastattelutilanteessa haastattelijan muistilistana ja kiintopisteenä ohjaamassa keskustelua. Teema-alueet tarkennetaan kysymyksillä haastattelutilanteessa. Haastattelija voi jatkaa ja syventää keskustelua teema-alueiden pohjalta niin pitkälle kuin on tarve ja mahdollisuus. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 66.)

Hirsjärven ja Hurmeen (2000, 106) mukaan teemahaastattelussa kysymykset voidaan jakaa karkeasti kahteen ryhmään niiden sisällön mukaan: tosiasiakysymyksiin ja mielipidekysymyksiin. Teemahaastattelussa kysymykset ovat avoimia tyypistä riippumatta.

3.4 Aineistonkeruuprosessi

Aineistonkeruuprosessi alkoi tutkimusluvan anomisella Kouvolan seudun ammattiopiston rehtorilta. Haastateltavien etsintä käynnistyi tarkastelemalla Ksaon Wilma-järjestelmää. Ksaossa on joillain ammattialoilla omia S2-ryhmiä eli suomi toisena kielenä ryhmiä maahanmuuttajataustaisille opiskelijoille, mutta maahanmuuttajaopiskelijoita on opiskelijoina myös eri opintoryhmissä suomalaisten opiskelijoiden kanssa. Sain myös Ksaon opettajilta ehdotuksia opiskelijoista, joita voisin haastatella. Lähestyin ryhmien vastuuopettajia sähköpostitse, jossa tiedustelin, voisinko haastatella hänen ryhmässään opiskelevaa tai opiskelevia maahanmuuttajaa/maahanmuuttajia. Sain hyvin vastuuopettajilta vastauksia, kun olin selvittänyt mistä asiasta ja millaisesta tutkimuksesta on kysymys. Monet vastuuopettajat kysyivät joko suoraan omilta opiskelijoiltaan halukkuutta osallistua haastatteluun tai sitten sain heiltä opiskelijoiden yhteystietoja, jotta pystyin itse ottamaan yhteyttä opiskelijoihin. Osan opiskelijoiden kanssa vastuuopettajat sopivat haastatteluajankohdan ja toisten opiskelijoiden kanssa minä sovin haastatteluajankohdan.

Laadin haastatteluja varten teemahaastattelurungon (liite 1). Teemahaastattelurungon pääteemoiksi valikoituivat samat kysymykset kuin mitkä minun tutkimuskysymykseni olivat, eli millaista tukea/apua opiskelija on saanut opintoihinsa ja millaista tukea/apua opiskelija kokee tarvitsevansa/haluavansa opintoihinsa. Haastattelurungon pääteemojen lisäksi olin laatinut lisäksi tarkentavia kysymyksiä. Riippuen haastateltavan suomen kielen taidoista, esitin

tarvittaessa lisäkysymyksiä tai kerroin esimerkkejä siitä, mitä esimerkiksi tuella tarkoitetaan opiskelussa.

Haastattelut tapahtuivat huhti-kesäkuun välillä ja vielä yksi haastattelu elokuussa 2021. Kaikki haastattelut tehtiin kasvokkain henkilökohtaisessa tapauksissa, koska koin haastatteluiden tekemisen esimerkiksi Teams- tai Zoom-sovelluksen välityksellä haastavaksi johtuen haastateltavien suomen kielen taidoista. Myös haastateltavat toivoivat haastatteluiden tapahtuvan ”livenä”. Osa haastatteluista tehtiin Ksaon tiloissa ja osa haastateltavien vapaa-aikana esimerkiksi rauhallisessa kahvilassa.

Kerroin kaikille haastateltaville opinnäytetyöstäni, miksi teen haastatteluita sekä kerroin tietoturvallisuudesta ja siitä, että haastattelut tehdään anonymisi ja kenenkään haastateltavan nimiä, opintolinjoja tai mitään mistä heidät vois tunnistaa, ei tule kenellekään ilmi. Haastattelut nauhoitettiin puhelimen ääninauhurilla ja kerroin myös, että nauhat tulevat vain minun kuunneltavaksi ja että tuhoan nauhoitukset, kun olen saanut litteroitua ne opinnäytetyötäni varten.

Haastattelut etenivät esittäytymisillä. Osan haastateltavista tunsin jo entuudestaan, joten esittäytymistä ei niissä tilanteissa tarvittu. Yritin luoda haastattelutilanteesta mahdollisimman rennon, avoimen ja luottamuksellisen. Valitsin tiloiksi mahdollisimman rauhalliset ja häiriöttömät tilat. Aloitin keskustelut kysymällä kuulumisia tai jutustelemalla jostain aiheesta, mikä kulloinkin sopi tilanteeseen. Tämä rentoutti haastateltavia ja monessa eri kulttuurissa on tärkeää ensin puhua ”niitä näitä” ennen kuin mennään ”itse asiaan”. Vuorovaikutus haastateltavien kanssa sujui mielestäni hyvin ja ajattelen sen johtuvan siitä, että minulla on jonkin verran kokemusta työskentelystä eri kulttuureista tulleiden maahanmuuttajien kanssa ja ymmärrän eri kulttuurien tapoja ja käytäntöjä. Haastateltavat olivat mielestäni rentoja ja keskustelivat avoimesti asioista. Yhtä haastateltavaa selvästi jännitti alussa, mutta kun osasin tervehtiä ja kysyä kuulumisia hänen omalla äidinkielellään, hän rentoutui silmin nähden. Käytin haastattelutilanteessa paljon hyväksyviä eleitä ja ilmeitä ja osoitin kuuntelevani haastateltavaa ja olevani aidosti kiinnostunut hänen sanomisistaan.

Haastattelin yhdeksää (9) eri opiskelijaa seitsemältä (7) eri linjalta. Haastatteluvien ikähaarukka oli 17–43 vuotta. Haastateltavissa oli sekä naisia että miehiä. Haastattelujen kesto vaihteli 20 minuutin ja 1 tunnin välillä. Yhteensä haastattelumateriaalia kertyi noin 6 tuntia.

3.5 Aineiston käsittely ja analyysi

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa aineiston kokoaminen ja käsittely kietoutuvat toisiinsa, joten aineiston keruu, siihen tutustuminen ja alustava analysointi on hyvä aloittaa mahdollisimman varhain ja samanaikaisesti. Laadullisessa analyysissä aineisto ja tutkimusongelma ovat vuoropuhelussa keskenään. (Hyvärinen ym. 2010.)

Laadullinen analyysi on aineiston tiivistämistä ja jalostamista käsitteelliseen tai teoreettiseen muotoon. Laadullisen aineiston analyysin tekemiseen ei kuitenkaan ole mitään yleispätevää ohjetta tai kaavaa. Tutkijan täytyy miettiä mistä aineisto kertoo ja mitä se pitää sisällään. Aineistoa tarkastellaan analyttisesti ja tulkitaan tehtyjä havaintoja teorian ja oman ajattelun avuin. (Günther ym. 2021.)

Nauhoitin haastattelut puhelimella. Kun haastattelut oli tehty, litteroin kerätyn aineiston. Litteroinnilla tarkoitetaan erilaisten tallenteiden auki kirjoittamista kirjalliseen muotoon. Teemahaastatteluaineisto kirjoitetaan mahdollisimman sanatarkasti tekstimuotoon. (Kananen 2014.)

Haastatteluiden litteroinnin jälkeen aloitin aineiston koodaamisen. Koodaamista pidetään yhtenä työvälineenä sisältöanalyysissä, mutta sitä voidaan pitää myös työvälineenä laadullisen tutkimuksen aineiston käsittelyn alussa. Koodaamisessa erotellaan ja yhdistellään aineiston osia jonkin ominaisuuden mukaan. Laadullisen tutkimuksen aineistosta on monista eri näkökulmista koodattavaa, niinpä myös tutkija tekee valintoja koodaamisessa. Koodaamisessa on tärkeää, että sitä ohjaavat keskeiset tutkimuskysymykset, koska kaikkea ei voida koodata aineiston laajuudesta johtuen. Koodatessa syntyy aineistoista eri luokkia ja alaluokkia. (Juhila 2021.)

Koodaamisessa käytettäviä perinteisiä tekniikoita ovat lakanat ja värikynät. Lakana-tekniikassa hahmotellaan paperille aineistosta pääluokat ja alaluokat sekä niiden keskinäiset suhteet. Tällä tavalla syntyy ajatuskarttaa muistuttava kuvio. Värikynä-tekniikka tarkoittaa sitä, että aineistotekstiin merkitään eri väreillä joko marginaaliin tai tekstiin tekstikohdat, jotka kuuluvat samaan luokkaan. (Juhila 2021.) Minä käytin aineistoni koodaamiseen värikynät-tekniikkaa, eli merkitsin eri aihealueet tekstiin eri väreillä ja luokittelin tällä tavalla aineiston.

Kun olin saanut koodattua litteroidun haastatteluaineiston, seuraavaksi teemoittelin sen. Teemoittelussa aineistosta etsitään teemat eli tutkimusongelman kannalta keskeiset aiheet (Eskola & Suoranta 2008, Juhilan 2021, 174–180 mukaan). Teemoittelussa aineistosta etsitään tutkimuksen kannalta keskeisiä asiakokonaisuuksia ja tyypillisiä piirteitä, jotka esiintyvät aineistossa usein (Juhila 2021). Teemoittelu on yksi sisältöanalyysin muoto ja laadullisen tutkimuksen analyysimenetelmä (Tuomi & Sarajärvi 2018, Juhilan 2021 mukaan).

4 TULOKSET

Kaikki haastateltavat kertoivat saaneensa jonkinlaista tukea ja apua opintoihinsa. Kaikki haastateltavat olivat saaneet apua opettajalta, osa tämän lisäksi ammatinohjaajalta, opolta sekä Ksaon Duunipajalta. Duunipaja on opiskelijoille tarkoitettu opintojen tukipaja, jossa voi tehdä esimerkiksi rästikokeita, edistää opiskelutaitoja, kerrata opintoja, tehdä verkkokursseja ja tehdä yksilöllistettyjä opintopolkuja. Myös moni on saanut apua opiskelutovereiltaan.

Opettajalta olen saanut apua. Hän selittää asiat koko ryhmälle ja tulee vielä multa kysymään, että ymmärsinkö ja selittää vielä uudestaan selvemmin, jos en ymmärtänyt. (H1)

Olen saanut apua Duuni-pajalla yto-aineisiin (yhteisten tutkinnon osien aineisiin). Olen käynyt siellä myös koulupäivien jälkeen, koska siellä on tietokoneet ja opettajilla ja ohjaajalla on aikaa neuvoa. (H2)

Opettaja, ammatinohjaaja, opo tai toinen opiskelija on auttanut. Opettaja ja ammatinohjaaja on selittänyt minulle, jos en ymmärtänyt ja näyttänyt ”kädestä”. (H4)

Kaverit on auttaneet paljon, koska opiskelen maahanmuuttajaryhmässä. Opettaja on auttanut ja osaa opettaa maahanmuuttajia ja ymmärtää heitä. (H5)

Lähes kaikki haastateltavat toivat ilmi, että teo-jaksot eli työelämässä oppiminen (tarkoittaa samaa kuin työharjoittelu) ovat tärkeitä, koska ne auttavat oppimaan, kuten myös koulun työsaleissa tapahtuva käytännön opetus. Tekemällä oppiminen konkretisoi opittua teoriaa ja auttaa hahmottamaan ja ymmärtämään esimerkiksi ammattisanastoa ja –kieltä paremmin.

Olen ollut paljon harjoittelussa. Työharjoittelussa oppii työt tekemällä nopeammin. (H2)

Minä opin tekemällä paremmin, koulun työhalleissa ja työharjoittelussa. Mutta harjoittelijana ei pääse tekemään kaikkia oikeita töitä. Koululla voi opiskella käytännössä myös sellaisia töitä, mitä ei voi tehdä harjoittelijana työharjoittelussa. (H3)

Tekemällä ja työharjoittelussa oppii paremmin. (H9)

Osa haastatelluista oli saanut tukea opintoihinsa helpommin ymmärrettävän, selkokiehisen materiaalin muodossa. Osa opiskelijoista oli saanut myös lisää aikaa heille vaikeiden tehtävien suorittamiseen.

Materiaali on ollut selkeää ja helppoa ja olen saanut aikaa tehdä tehtäviä. (H7)

Jotain materiaalia on helpommalla suomen kielellä. Olen saanut lisää aikaa tehdä tehtäviä, jos ne on ollut mulle vaikeita. (H8)

Yto-ryhmä on maahanmuuttajaryhmä, joten siellä materiaali on ollut helpompaa. (H6)

Jotkut monisteet on ollut helpompia, sillä selkosuomella. Ja joskus saa enemmän aikaa tehdä vaikeita monisteita. (H9)

Haastateltavat kokivat saaneensa tukea opintoihinsa myös siitä, kun opettaja ja/tai ohjaaja on selittänyt heille asiat tarpeeksi selkeästi ja hitaasti sekä tarkistanut, että opiskelija on ymmärtänyt asian oikein.

Minulla on samat materiaalit, esimerkiksi monisteet, kuin suomalaisilla opiskelijoilla, mutta opettaja vielä selittää ne minulle selvemmin, jos en ymmärrä jotain. (H1)

Opettaja osaa puhua hitaasti ja selkeästi ja ymmärtää mitä minä puhun eli ymmärtää maahanmuuttajia. (H5)

Joskus kun en ymmärrä mitä opettaja sanoo, niin ammatinohjaaja selittää asian minulle hitaasti ja selkeästi. (H9)

Opettajat ja ohjaaja ovat selittäneet minulle asiat selkeästi ja tarpeeksi hitaasti ja varmistaneet, että olen ymmärtänyt oikein. (H4)

Opettajan kiinnostus

opiskelijan tilannetta kohtaan ja aikaisempia opintoja tai työkokemuksia kohtaan koettiin tärkeäksi. Haastateltavat toivat ilmi myös sitä, kuinka tärkeää heille on hyvä opiskeluympäristö.

Opettaja on jutellut mun kanssa mitä oon tehnyt aiemmin ja miettinyt mun kanssa myös tulevaisuutta. Se tuntui hyvältä. (H2)

Minulta on kysytty mistä olen kiinnostunut, se on tärkeää. On kysytty mitä olen aikaisemmin opiskellut ja mitä töitä tehnyt. Minun opettaja tietää minun tilanteen ja saan oikeanlaista apua. (H7)

Toivon, että kaikki opettajat olisivat samanlaisia kuin minun opettaja: ystävällinen, auttaa aina kun pyydän ja luo hyvän ilmapiirin. Hyvä ilmapiiri on tärkeää, minä en ole koskaan tuntenut olevani ulkopuolinen. (H3)

Lähes kaikissa vastauksissa toivottiin lisää suomen kielen opetusta.

Olisin halunnut enemmän suomen kielen opiskelua. Ammattisanastoja olisi voinut opiskella enemmän suomen kielellä. Ja minusta on vaikeaa, kun opiskelemme kirjakiielellä, mutta suomalaiset puhuvat puhekieltä. Minusta maahanmuuttajille pitäisi opettaa molempia. (H3)

Suomen kieltä voisi olla enemmän. (H9)

Toivon lisää suomen kielen opiskelua. Nyt olen samassa ryhmässä kuin suomalaiset, ja minulla ei ole nyt suomen kielen opetusta lisää. Olisi hyvä, jos olisi vaikka joku verkkokurssi suomen kielestä, missä voisi opiskella lisää suomen kieltä. (H7)

Suurin osa haastateltavista piti hyvänä sitä, että maahanmuuttajille on omia S2-ryhmiä (suomi toisena kielenä –ryhmiä), mutta kaksi haastateltavista piti parempana opiskella samassa ryhmässä suomalaisten kanssa.

Joskus opettaja opettaa minulle samalla lailla kuin suomalaisille ja en ymmärrä kaikkea. Olisi hyvä, jos koko ryhmä olisi maahanmuuttajia. (H4)

Olisi hyvä, jos maahanmuuttajille olisi omat ryhmät. (H6)

Etäopetuksessa samassa ryhmässä oli myös suomalaisia ja joskus opettaja unohti puhua hitaammin ja puhui kuin vain suomalaisille ja minä en pysynyt perässä. Teamsissa olisi voinut olla suomalaisille oma ryhmä ja maahanmuuttajille oma ryhmä. (H5)

Haluan opiskella suomalaisten kanssa. Ennen olin maahanmuuttajien kurssilla, mutta minusta sellainen ei toimi, koska yli puolet ovat tavallisesti venäläisiä ja puhumme yhdessä venäjää. (H3)

Haastateltavat toivoivat helpommin ymmärrettävää materiaalia ja kuvia opiskelun tueksi, varsinkin ammattisanaston opiskeluun sekä tarpeeksi aikaa opetella asioita.

Monisteet ovat vaikeita ymmärtää, minulla on samat monisteet kuin suomalaisilla opiskelijoilla. Voisi olla helpompia monisteita ja enemmän aikaa. Kun teksti on vaikeaa, minun pitää kääntää joka sana ja siihen menee paljon aikaa. Ammattisanasto on vaikeaa. Olisi hyvä, jos olisi kuvat ja niissä sanat suomeksi. (H5)

Kuvat voisi auttaa opiskelussa, kun näkee, sen asian muistaa paremmin. (H8)

Ammatilliset tekstit ja materiaalit voisi olla helpommat ja selkeämmät maahanmuuttajille. Jos on liian vaikeaa tekstiä, niin tehtävät jää tekemättä. Tarvitsen enemmän apua esimerkiksi erilaisten korttien suorittamiseen, nii ku työturvallisuus. Olisi hyvä, jos voisi käyttää kääntäjää kokeissa tai vaikka sanakirjaa. Tai olisi enemmän aikaa tehdä. (H2)

Vaikeista sanoista, vaikka ammattisanastosta voisi olla kuvat ja sanat suomeksi. (H9)

Haastateltavat toivoivat opettajalta selkeää ja tarpeeksi hidasta puhetta, tarpeeksi aikaa opiskelijalle ja ymmärrystä tätä kohtaan.

Kaikki opettajat eivät osaa puhua tarpeeksi hitaasti tai selkeästi tai opettaja ei ymmärrä maahanmuuttajan puhetta, se on harmi. Opettajan pitäisi jaksaa kuunnella ja selittää monta kertaa. Opettajan pitäisi myös ymmärtää mitä minä sanon tai tarkoitan, joskus kysyn jotain ja opettaja ei ymmärrä ja vasaa minulle jotain muuta kuin mitä kysyin. (H3)

Opettajalla pitäisi olla enemmän aikaa kiertää luokassa ja neuvoa ja näyttää miten tehdään. Ei vain niin, että opettaja kirjoittaa taululle mallin ja sanoo että tehkää nyt tehtävät itse. (H8)

Haluan, että opettaja kysyy minulta, olenko ymmärtänyt, koska joskus voin ymmärtää väärin. Kaikki opettajat eivät osaa selittää maahanmuuttajalle tarpeeksi hitaasti ja selkeästi. Haluaisin, että opettajalla olisi joskus enemmän aikaa minulle. Joskus mietin, miksi joskus minun opiskelut eivät etene ja muut menevät eteenpäin. (H2)

Kaikki opettajat eivät osaa puhua tarpeeksi hitaasti ja selkeästi, ehkä he eivät ole opettaneet paljon maahanmuuttajia. (H9)

Haastateltavat toivoivat myös omaan ryhmäänsä ammattinohjaajaa avuksi tai pienempää ryhmää, jotta opettajalla olisi aikaa neuvoa kunnolla.

Olisi hyvä, jos olisi oma ammattinohjaaja minun ryhmässä, hän voisi selittää ja auttaa silloin kun opettaja ei ehdi auttaa kaikkia. (H1)

Haluaisin minun ryhmälle oman ohjaajan, joka voisi auttaa silloin kun opettaja ei ehdi. (H8)

Pienempi ryhmä olisi hyvä, että opettajalla olisi enemmän aikaa jokaiselle opiskelijalle. (H5)

Haastateltavat kertoivat, että he oppivat paremmin tekemällä, mutta toivoivat myös mahdollisuutta opiskella itsenäisesti lisää esimerkiksi netissä.

Näkemällä ja tekemällä oppii paremmin. Ja olisi hyvä, jos netissä olisi lisää materiaalia, mitä voisi itse opiskella vielä lisäksi. (H2)

Opin paremmin tekemällä ja näkemällä. Sitten voisi olla mahdollisuus opiskella itse lisää enemmän, vaikka netissä. (H9)

...ja olisi hyvä, jos voisi opiskella itse jostain, vaikka netistä koulun jälkeen lisää. (H1)

Koulussa voisi olla enemmän oikeaa tekemistä. Mun mielestä netissä voisi olla vaikka jotain materiaalia, mitä voisi sitten opiskella itsenäisesti lisää, jos haluaa. (H8)

Yksi haastateltavista nosti haastattelussa esiin, että hän tarvitsisi opiskelun tueksi myös opiskelutekniikoiden opettelua.

Voisi opettaa opiskelutekniikoita, mä opiskelen kaikki ulkoa ja siihen menee todella paljon aikaa. (H8)

Haastatteluissa mainittiin myös, että englannin kielen opiskelu olisi hyödyllistä, kuten myös puhekielen opetus.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Opinnäytetyön tavoitteena oli tutkia millaista tukea ja apua Kouvolan seudun ammattiopiston maahanmuuttajaopiskelijat olivat saaneet opintoihinsa ja toisaalta, millaista tukea ja apua he kokevat tarvitsevansa opintoihinsa. Tutkimuskysymysten vastausten tavoitteena on antaa työelämäkumppanille eli Kouvolan seudun ammattiopistolle tietoa liittyen maahanmuuttajaopiskelijoihin ja selvitystä siihen, miten heille annettavaa tukea voisi tulevaisuudessa kehittää. Opinnäytetyössä haastateltiin yhdeksää eri maista saapunutta maahanmuuttajaa seitsemältä eri koulutusosalta. Haastatteluissa halusin tuoda nimenomaan haastateltavien omat kokemuksensa ja toiveensa esiin.

Kaikki haastateltavat kertoivat saaneensa jonkinlaista tukea ja apua opintoihinsa opettajalta, ammatinohjaajalta tai opolta, mutta kaikki toivat myös esille, että toivoisivat enemmän tukea. Opettajat ja/tai ohjaajat olivat selittäneet opiskelijoille asioita selvemmin, jos he eivät olleet ymmärtäneet kaikkea tai saaneet lisäaikaa tehdä esimerkiksi heille vaikeiksi kokemiaan tehtäviä. Osa oli saanut selkokielistä materiaalia ja apua opintoihinsa Ksaon duunipalajalta, jossa haastateltava kertoivat opettajilla ja ohjaajilla olevan enemmän aikaa auttaa heitä henkilökohtaisesti. Haastatteluissa nousi esiin myös, että haastateltavat kokivat työharjoittelut ja käytännön työt koulun työsaleissa edistävän heidän opintojaan ja he kokivat oppivansa käytännössä paremmin kuin pelkästään teorianneilla. Tärkeäksi koettiin myös opettajan/ohjaajan taito työskennellä maahanmuuttajien kanssa: tarpeeksi selkeä eli selkokielineen puhe, kielitietoinen ohjaus ja opettaminen, rauhallisuus, ymmärrys maahanmuuttaja kohtaan, ystävällisyys ja hyvän ilmapiirin luominen, jossa maahanmuuttaja ei tunne itseään ulkopuoliseksi.

Vastauksissa ilmeni, että vaikka haastateltavien mielestä osa opettajista osasi opettaa ja ohjata hyvin maahanmuuttajataustaisia opiskelijoita, he toivoivat

opettajille ja ohjaajille jonkinlaista lisäkoulutusta maahanmuuttajien opetukseen ja ohjaamiseen. Opetus- ja kulttuuriministeriön (2019) työryhmä esitti raportissaan, että opettajien peruskoulutuksen opetussuunnitelmissa ja tavoitteissa tulee näkyä kulttuurinen moninaisuus ja siihen liittyvä osaaminen sekä opettajaksi opiskelevien on saatava kokemusta kulttuuriseen moninaisuuteen liittyvistä oppimateriaaleista, niiden käytöstä ja arvioinnista. Raportissa esitettiin myös, että opetushenkilöstön kielitietoista kasvatusta ja opetukseen liittyvää osaamista tulee kehittää sekä parantaa myös osaamista maahanmuuttajien kohtaamiseen, ohjaukseen ja osallisuuden lisäämiseen. Erityisesti ammatillisten aineiden opettajien kielitietoista opetusta tulee kehittää. Opettajien täydennyskoulutusta liittyen kulttuuriseen moninaisuuteen tulee myös järjestää suunnitelmallisemmin ja systemaattisemmin, jotta saadaan kattavuutta. Myös materiaaleja ja menetelmiä tulee kehittää.

Haastateltavien vastauksissa liittyen siihen, millaista tukea ja apua he kokevat tarvitsevansa, nousi paljon samoja aiheita, kuin vastauksissa siihen, millaista tukea ja apua he ovat saaneet. Haastateltavat kokivat tarvitsevansa selkokielistä ja kielitietoista ohjausta, opetusta ja materiaalia, lisää aikaa tehdä itselleen vaikeaksi kokemiaan tehtäviä, kuvallista tukea sanallisen materiaalin tueksi, enemmän suomen kielen opetusta, mahdollisuutta opiskella itsenäisesti lisää esimerkiksi verkossa, pienempiä ryhmiä tai maahanmuuttajille omia ryhmiä (toisaalta toivottiin myös, että maahanmuuttajat eivät olisi omassa ryhmässä, vaan suomalaisten kanssa samassa ryhmässä), tekemällä oppimista sekä työharjoittelussa ja koulun työsaleissa, opettajan avuksi ammatinohjaajaa ryhmään, opiskelutekniikoiden opettamista sekä opettajalta ja ohjaajalta ammatillista taitoa työskennellä, opettaa, ohjata ja kohdata maahanmuuttajia.

Maahanmuuttajien kotoutumista voidaan edistää monikulttuurisella ohjauksella. Siinä pyritään ottamaan huomioon mahdollisimman hyvin kulttuurieroista nousevat haasteet ja pyritään kohtaamaan maahanmuuttaja kokonaisena ihmisenä. Monikulttuurisessa ohjauksessa on tärkeää ottaa huomioon ja ymmärtää kulttuuristen erojen merkitys. (Puukari & Hurme 2013.)

Puukari ja Hurme (2013) kirjoittavat että monikulttuurisen ohjauksen pääsuuntauksina voidaan pitää universaalia ja kulttuurispesifiä suuntausta. Universaa-

lissa suuntauksessa nähdään kulttuurien yhtäläisyys ja samanarvoisuus keskeisenä asiana. Kulttuurispesifissä suuntauksessa ymmärretään, että yksilö on oman ryhmänsä, kuten etnisen ryhmänsä edustaja. Yksilö kuuluu erilaisiin yhteisöihin ja nämä taas vaikuttavat merkittävästi yksilön elämään ja valintoihin. Erityisesti yhteisöllisessä kulttuurissa kasvaneen ohjauksessa on tärkeää ottaa huomioon yhteisön näkökulma. Nämä kaksi monikulttuurisen ohjauksen suuntaa ovat toisiaan täydentäviä näkökulmia monikulttuurisessa ohjauksessa.

Ohjauksessa on tärkeää ymmärtää miten kulttuuri vaikuttaa ihmisen tapaan hahmottaa ja ymmärtää maailmaa. Kulttuuri vaikuttaa myös ihmisen arvoihin, ajattelutapoihin ja käyttäytymismalleihin. Jos ohjaajalla tai opettajalla ei ole riittävästi tuntemusta eri kulttuureista, hänen on vaikea ymmärtää ohjattavaa syvällisesti. Tästä syystä on tärkeää oppia tuntemaan ja ymmärtämään niin omaa kuin ohjattavien kulttuuritaustaa ja sen vaikutusta valintoihin ja elämään. (Puukari & Korhonen 2013.)

Jokainen haastateltava toi vastauksissaan esille kielitietoisen opettamisen ja ohjauksen. Kielitietoinen ohjaus ja opettaminen tarkoittaa kykyä huomioida kielellistä erilaisuutta ja estää syrjäytymistä erilaisissa kohtaamisissa kielellisistä eroista johtuen. Kielitietoinen ohjaus ja opetus ottaa huomioon opiskelijan oman kielen, kulttuurin ja taustan. Kielitietoisessa ohjauksessa ja opettamisessa on tärkeää ymmärtää kielen valtarakenteita ja sosiaalisia normeja. Ohjaajan ja opettajan tulee huomioida kulttuurisia näkökulmia sekä ymmärtää oma kulttuurisen taustan merkitystä. Ohjaajan ja opettajan on tärkeää havainnoida miten opiskelijan kulttuurinen ja kielellinen tausta vaikuttaa ohjaustilanteeseen. Kielitietoinen ohjaus ja opetus on taitoa valita ohjaustilanteeseen sopivia menetelmiä, työkaluja ja -tapoja. Siihen kuuluu myös selkokielen käyttö sekä kuvien, infograafien ja muiden kieltä tukevien kommunikaatiovälineiden käyttö, kuten myös riittävän ajan varaaminen ohjaustilanteeseen. Kielitietoisuuteen kuuluu myös tieto kielellisistä häiriöistä tai ymmärtämisen esteistä, ohjattavan kielitaidon tason hahmottamista sekä perustietoa eri kielten rakenteista ja kulttuurisista käytänteistä. (Hyväri ym. 2021.)

Turun seudulla toteutettiin vuosina 2017–2020 AboaNova–Maahanmuuttajien kotoutumisen edistäminen Turun seudulla –hanketta. Hankkeen keskeisimpinä tavoitteina oli kehittää erilaisia opetukseen, ohjaukseen ja oppimiseen liittyviä työskentelymuotoja, jotka nopeuttaisivat maahanmuuttajien siirtymistä kielikoulutuksista muihin koulutuksiin, työelämään ja yrittäjiksi. Hankkeessa kehitettiin uusia työelämälähtöisempiä kielikoulutuksen toteutustapoja sekä digitaalisen ja muun ohjauksen ja tukitoiminnan malleja. (Vanhanen 2020.)

Tässä hankkeessa oli kehitelty hyviä työskentelymuotoja, joita voisi myös hyödyntää esimerkiksi Kouvolan seudun ammattiopistossa maahanmuuttajaopiskelijoiden oppimisen tukena. Monet kehitellyistä työskentelytavoista olivat sellaisia, joihin myös tutkimuksessani haastatellut maahanmuuttajaopiskelijat kokivat tarvitsevänsä lisää tukea.

Vanhanen (2020) kertoo, että kielen oppimisen tukemiseen kehitettiin esimerkiksi erilaisia kielipajoja, jossa suomi toisena kielenä opettaja sekä ammatillinen opettaja valmistelivat yhdessä materiaaleja, kävivät läpi kyseisen tutkinnonosan kannalta keskeistä sanastoa ja käsitteitä. Hankkeessa laadittiin selkokielistä materiaalia opintosisällöistä ja myös näyttötutkintovaatimuksia selkokielistettiin. Hankkeessa sovellettiin myös digilisaatiota ja oppimisanalytiikkaa hyödyntävää pedagogiikkaa kielenoppimisen ja työssäoppimisen ohjauksen tukena. Opiskelijat pystyivät opiskelemaan suomen kieltä omaehtoisesti kotona ja työssäoppimisjaksoilla. Hankkeessa huomioitiin kielitietoisuutta opetusmateriaalien selkokielisyytenä ja valmistamalla puhuttua ja kuvitettua materiaalia kirjoitetun tueksi. Myös opiskelijoiden koulutustaustat, kielenoppimistavat ja äidinkielet otettiin huomioon.

Yksi hankkeen kokeiluista oli oppisopimusohjaisessa ammatillisessa koulutuksessa käytetty yhteisopettajuus. Oppisopimuskoulutuksen lähiopetuspäivillä oli samaan aikaan mukana sekä S2-opettaja, että ammatillinen opettaja. Näin nivoutui yhteen sekä suomen kielen että ammattisanaston oppiminen. (Vanhanen 2020.)

Hankkeen kyselyvastauksissa tuotiin esille, että henkilökunnalle tulisi olla kielitietoisuuden koulutusta ja kehittää yhteistyötä esimerkiksi maahanmuuttajaryhmien opettavien kesken opetus- ja ohjaustyön tueksi. Esiin nousi myös,

että tuki ammatillisten opintojen alkuvaiheessa on hyvää, mutta sitä pitäisi jatkaa myös opintojen jatkuessa, koska sille on tarvetta. (Vanhanen 2020.)

Turun seudun hankkeessa oli siis noussut samoja aiheita esiin kuin minun tekemässä haastattelututkimuksessa Kouvolan seudun ammattiopiston maahanmuuttajaopiskelijoiden tuesta ja tuen tarpeesta.

Vaikka kaikki haastateltavat kertoivat saaneensa opintoihinsa jonkinlaista tukea, haastatteluista nousi selvästi esiin, että lisätuelle olisi paljon tarvetta. Haastateltavat toivat myös esiin opettajien ja ohjaajien vaihtelevan ammattitaidon kohdata, ymmärtää, ohjata ja opettaa maahanmuuttajia. Myös materiaalien selkokielellistämiseksi olisi suuri tarve.

Vuonna 2018 uudistettiin ammatillista koulutusta, jonka osana luovuttiin yhteisistä kielitaitovaatimuksista. Tällä uudistuksella haluttiin nopeuttaa maahanmuuttajien koulutuspolkuja ja varmistaa ettei koulutukseen pääsulle kielitaito muodostu esteeksi. Uudistuksen tarkoituksena oli myös lisätä kielenopetusta koulutuksen aikana. Opettajilta selvitettiin uudistusten toimivuutta ja yli puolet heistä koki, että maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden kielitaito ei ollut riittävää opintojen alussa opinnoista selviytymisen kannalta ja lähes puolet opettajista oli sitä mieltä, etteivät opiskelijat saavuta riittävää suomen kielen taitoa opintojen aikana, jotta he selviytyisivät työpaikalla ja arjessa. Koulutuksen järjestäjien ja erityisesti opettajien mukaan ammatillisissa oppilaitoksissa ei ole riittävästi opetus- ja ohjaushenkilöstöä suhteessa maahanmuuttajataustaisiin opiskelijoihin ja heidän tarpeisiinsa. (Valtioneuvosto 2021.)

Tämä näkyi myös tekemäni haastatteluiden vastauksissa, joissa maahanmuuttajataustaiset opiskelijat toivat ilmi, että he kokeva tarvitsevansa enemmän suomen kielen opetusta sekä enemmän ohjausta opettajilta. Haastateltavat kertoivat, että opettajilla ei ollut aina aikaa neuvoa ja ohjata heitä ja toisaalta he toivoivat myös opintoryhmälleen omaa ammattinohjaajaa, jolla olisi aikaa neuvoa ja ohjata heitä silloin kun opettaja ei ehdi.

5.1 Tutkimuksen luotettavuuden arviointi

Laadullisessa tutkimuksessa luotettavuutta ei voida laskea ja arvioida kuten kvalitatiivisessa tutkimuksessa, vaan luotettavuustarkastelu jää arvion varaan. Luotettavuus on laadullisessa tutkimuksessa tutkijan arvioinnin ja näytön varassa. Yksi laadullisen tutkimuksen luotettavuuden vahvistamiskeino on saturaatio eli kylläntyminen. Tämä tarkoittaa sitä, että tutkimustulokset alkavat toistua. Kun vastaukset alkavat toistaa itseään, on saturaatio eli kylläntyminen saavutettu. (Kananen 2014, 146–154.)

Tutkimus tehtiin opinnäytetyön eettisten ohjeiden mukaan ja sitä varten haettiin tutkimuslupa. Kysyin kaikilta haastateltavilta samat kysymykset sekä käytin tarvittaessa samoja esimerkkejä auttamaan haastateltavaa ymmärtämään mitä tarkoitin kysymyksilläni. Kaikki haastateltavat olivat maahanmuuttajataustaisia, joiden suomen kielen taidon taso vaihteli. Koin kuitenkin, että kaikki haastateltavat ymmärsivät minua ja minä ymmärsin heitä. Uskon, että työkokemukseni turvapaikanhakijoiden ja maahanmuuttajien parissa auttoi minua paljon haastatteluita tehdessäni ja kohdatessani eri kulttuureista tulleita haastateltavia.

Laadullisessa tutkimuksessa tutkija itse joutuu miettimään tekemiään ratkaisuja ja ottamaan kantaa analyysin ja tekemänsä työn luotettavuuteen. Laadullisessa tutkimuksessa luotettavuuden arviointi kiteytyy kysymykseen tutkimusprosessin luotettavuudesta. Tutkijan pitää ottaa huomioon myös hänen omat ennako-oletuksensa ja subjektiivisuutensa. (Eskola & Suoranta 1996, 208.)

Tunsin entuudestaan kolme haastateltavista, mutta koin sen olevan enemmän etu kuin haitta haastattelua tehdessä. Meidän välillämme vallitsi jo entuudestaan luottamus ja he pystyivät hyvin avoimesti kertomaan minulle kokemuksistaan. Toki koin, että luottamus syntyi myös muiden haastateltavien kanssa ja sain kaikilta mielestäni relevantteja ja totuudenmukaisia vastauksia kysymykseeni, joihin he vastasivat hyvin avoimesti.

Haastatteluiden edetessä aineisto saavutti saturaation jo neljännen haastattelun jälkeen. Kaikki haastateltavat toivat ilmi samoja asioita koskien millaista tukea ja apua he kokivat tarvitsevansa opintoihinsa. Haastateltavat olivat eri

ikäisiä, eri koulutusaloilta, eri kulttuuritaustaisia ja eri vaiheissa opinnoissaan, mutta kaikkien kokema tuen tarve ja tukimuodot olivat hyvin yhtenäisiä.

5.2 Jatkokehittämisehdotukset

Tämän tutkimuksen tulokset kertovat, että vaikka Kouvolan seudun ammattiopiston maahanmuuttajaopiskelijat ovat saaneet tukea ja apua opintojensa suorittamiseen, heillä silti on tarve saada tukea enemmän. Tutkimuksessa haastateltavat toivat esiin konkreettisia esimerkkejä sellaisista tukitoimista, jotka auttaisivat maahanmuuttajataustaisia opiskelijoita opinnoissaan. Nämä konkreettiset esimerkit ovat hyvä pohja maahanmuuttajaopiskelijoiden tukitoimien suunnittelussa ja kehittämisessä, koska ne ovat tulleet itse kohdehenkilöiltä.

Toinen kehittämisen kohde, joka nousi selvästi haastatteluista, on opetus- ja ohjaushenkilöstön osaamisen kehittäminen maahanmuuttajien opetus- ja ohjaustyöhön. Tämän saman seikan on nostanut esiin myös opetus- ja kulttuuriministeriön (2019) työryhmä raportissaan.

Kehittämisen kohteena näkisin myös opetusmateriaalin selkokielellistämisen, tätä voisi tehdä S2-opettajat yhteistyössä ammatillisten aineiden opettajien kanssa. Myös heidän yhteistyötään voisi kehittää esimerkiksi yhteisopettajuuden merkeissä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö (2019) on tehnyt lyhyen ajan sisällä useita uudistuksia koskien maahanmuuttajien ja maahanmuuttajataustaisten koulutuksen kehittämiseksi. Uudistukset ovat koskeneet lainsäädäntöä sekä rakenteita ja rahoitusta. Erityisesti koulutus- ja työllistymispolkujen tukemiseksi ja nopeuttamiseksi on toteutettu toimia. Ammatilliseen koulutukseen pääsyä on helpotettu joustavimmilla kielitaitovaatimuksilla sekä tarkoitus on tukea ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmää ja henkilökohtaisen tuen mekanismeja, esimerkiksi integroimalla opintoihin kieliopetusta.

Toivon, että nämä uudistukset konkretisoituvat myös Kouvolan seudun ammattiopistossa, koska yleensä kaikki uuden suunnitteleminen ja kehittäminen vaatii rahoitusta.

Kokemukseni mukaan maahanmuuttajaopiskelijat ovat pääsääntöisesti hyvin motivoituneita opiskelemaan ja haluavat valmistua nopeasti, jotta pääsisivät siirtymään työelämään mahdollisimman nopeasti. Oikeanlaiset ja riittävät tukitoimet edistäisivät tätä asiaa ja valmistuvat opiskelijat ovat myös oppilaitosten tavoitteena.

LÄHTEET

- Arvonen, A., Katva, L. & Nurminen, A. 2010. Maahanmuuttajien oppimisvaikeuksien tunnistaminen. Jyväskylä: PS-kustannus; Helsinki: Helsingin Diakonissalaitos.
- Eskola, J., Lätti, J. & Vastamäki, J. 2018. Teemahaastattelu: lyhyt selviytymisopas. Teoksessa Valli, R. & Aarnos, E. 2018. Ikkunoita tutkimusmetodeihin: 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. 5., uudistettu painos. E-kirja. Jyväskylä: PS-kustannus. Saatavissa: [Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1 | Ellibs Lukuohjelma \(ellibslibrary.com\)](#) [viitattu 24.5.2021].
- Eskola, J. & Suoranta, J. 1996. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Rovaniemi: Lapin yliopisto.
- Günther, K., Hasanen, K. & Juhila, K. 2021. Teoksessa Vuori, J. (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menestelmäopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/analyysi-ja-tulokinta/> [viitattu 25.10.2021].
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2000. Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki. Yliopistopaino.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2008. Tutki ja kirjoita. 13.–14. painos. Helsinki: Tammi.
- Hyväri, S., Sahonen, P. & Hovila, H. 2021. *Monikulttuurisen ohjausosaamisen kehittäminen: Virtaa ohjaukseen -koulutushankkeen tulokset*. Helsinki: Diakoniammattikorkeakoulu. Saatavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/495024/DIAK_Tyoelama22_web.pdf?sequence=5&isAllowed=y [Viitattu 30.10.2021]
- Hyvärinen, M., Nikander, P. & Ruusuvuori, J. 2010. Haastattelun analyysi. Tampere: Vastapaino.
- Jauhola, L. & Vehviläinen, J. 2015. Syrjintä koulutuksessa. Erityistarkastelussa kokemukset yhdenvertaisuuden toteutumisessa opintojen ohjauksessa eri vähemmistöryhmiin kuuluvien nuorten osalta. Oikeusministeriön julkaisu 21/2015. WWW-dokumentti. Saatavissa: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/76615/omso_21_2015_lr_220_s.pdf?sequence=1&isAllowed=y [viitattu 24.5.2021]
- Juhila, K. 2021. Koodaaminen. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja]. Saatavissa: <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menestelmäopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/koodaaminen/> [Viitattu 26.10.2021]
- Juhila, K. 2021. Teemoittelu. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto [ylläpi-

täjä ja tuottaja]. Saatavissa: <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/teemoittelu/> [Viitattu 26.10.2021]

Kananen, J. 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä: Miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Laki kotoutumisen edistämisestä 30.12. 2017/1386.

Leskelä, L. 2018. Vammaispalveluiden käsikirja. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. WWW-dokumentti. Päivitetty 26.11. 2018. Saatavissa: <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/asiakasprosessi/neuvonta-ja-ohjaus/selkokieli> [viitattu 10.11. 2021].

Maahanmuuttajien koulutuspolut ja integrointi – Kipupisteet ja toimenpide-esitykset III. 2019. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2019:1. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161285/OKM_1_2019_Maahanmuuttajien%20koulutuspolut.pdf?sequence=1&isAllowed=y [viitattu 24.5.2021]

Ministeriöiden välinen kotouttamisen yhteistyöryhmä. 2016. Valtion kotouttamisohjelma vuosille 2016–2019 ja valtioneuvoston periaatepäätös valtion kotouttamisohjelmasta. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö.

Opetushallitus, Nissilä, L. & Sarlin, H. 2009. *Maahanmuuttajien oppimisvaikeudet*. Helsinki: Opetushallitus.

Pitkäranta, A. 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä: Työkirja ammattikorkeakouluun. Jokioinen: e-Oppi.

Puukari, S. & Korhonen, V. 2013. Teoksessa Alitolppa-Niitamo, A., Fågel, S. & Säävälä, M. (toim.). *Olemme muuttaneet - ja kotoudumme: Maahan muuttaneen kohtaaminen ammatillisessa työssä*. Helsinki: Väestöliitto, Monikulttuurinen osaamiskeskus.

Savolainen, H., Vilkkö, R., Vähäkylä, L. & Aro, M. 2017. *Oppimisen tulevaisuus*. Helsinki: Gaudeamus.

Seppälä, T. & Wilhelmsson, N. 2010. Maahanmuuttajan osaamisen tunnistaminen: Maahanmuuttajataustaisen opintoihin hakeutuvan osaamisen tunnistaminen toisen asteen koulutuksessa. Helsinki: Helsingin yliopisto, Koulutus- ja kehittämiskeskus Palmenia.

Shemeikka, R., Schmidt-Thomé, K., Harkko, J., Paavola, J., Raunio, M., Alanko, L., Björk, A., Kettunen, P., Kouvonen, A., Pitkänen, S., Ramadan, F., Varjonen, S. & Vuorento, M. 2021. Maahan muuttaneiden koulutus- ja työllisyyspolut. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2021:29. Helsinki: valtioneuvoston kanslia. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163095/VNTEAS_2021_29.pdf?sequence=1&isAllowed=y [Viitattu 26.10.2021]

Työ- ja elinkeinoministeriö. 2014. Kotouttaminen – Työn tueksi – Keskeiset käsitteet. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://kotouttaminen.fi/keskeiset-kasitteet> [viitattu 24.5.2021]

Työ- ja elinkeinoministeriö. 2017. Maahanmuuttajien koulutuspolkujen nopeuttaminen ja joustavat siirtymät -työryhmän loppuraportti ja toimenpide-esitykset. Työ- ja elinkeinoministeriö. Saatavissa: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80625/TEMjul_36_2017_verkkojulkaisu.pdf?sequence=1&isAllowed=y [Viitattu 26.10.2021]

Vanhanen, S. 2020. Kenen oppimisesta onkaan kyse?: AboaNova : maahanmuuttajien kotoutumisen edistäminen Turun seudulla. Turku: Siirtolaisuusinstituutti. Saatavissa: <https://siirtolaisuusinstituutti.fi/wp-content/uploads/2020/01/si-j-31-www.pdf> [Viitattu 30.10.2021]

2021. *Valtioneuvoston selonteko kotoutumisen edistämisen uudistamistarpeista*. Valtioneuvosto. PDF-tiedosto. Saatavissa: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163237/VN_2021_62.pdf?sequence=1&isAllowed=y [Viitattu 21.11.2021]

Teemahaastattelurunko

1. Millaista apua ja/tai olet saanut opintoihisi Kouvolan seudun ammattiopistossa?
 - Keneltä olet saanut apua ja/tai tukea?
 - Kerro esimerkkejä siitä, mikä on auttanut sinua opinnoissa?

2. Millaista apua ja/tai tukea olet kokenut tarvitsevasi opinnoissasi Kouvolan seudun ammattiopistossa?
 - Mitkä ja millaiset asiat auttavat sinua oppimaan?
 - Mitkä asiat tukevat sinua opinnoissasi?
 - Kerro esimerkkejä millaiset konkreettiset asiat auttavat ja/tai tukevat sinua opinnoissasi?
 - Keneltä toivoisit saavasi apua ja/tai tukea?

